

Új megvilágításban a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Hollerung Gábor karmester az elmúlt évek munkájáról, művészi fejlődéséről

– Meggyőződésem szerint a zenekar óriásit lépett előre az elmúlt egy-másfél év alatt, elsősorban ami a színvonalat illeti. Az a tény, hogy kb. két-három éve stabilizálódott a létszám: az elmenők helyére nagyon jó muzsikusokat tudtunk fölvenni, kitűnő koncertmesterrel lettünk gazdagabbak Oláh Vilmos személyében, megerősödött a vonóskar, és egy kiváló fúvós gárda látszik állandósulni. Mindenki, aki az elmúlt egy-két évben előítélet nélkül, nyitott füllel ült le meghallgatni a zenekart, meglepődött: nemzetközi rangú együttesé váltunk, amit a nem túl sok külföldi szereplés is igazolni látszik. Itthon meg kell azért küzdeni az elismerésért, amiben sok tényező játszik közre: Sokan csodálkoztak azon, hogy bár mi vagyunk a Zempléni Fesztivál báziszenekara már két éve, ettől a fesztivál színvonalára egyáltalán nem romlott, sőt, sokat jelent, hogy a rendezvénysorozat már egy nagy szimfonikus zenekarra épül. A legnagyobb gond azonban az, hogy az elmúlt néhány év, a magyar kulturális struktúra és intézményrendszer nem tudta kezelni két zenekar felnövelését. A Dohnányi illetve a Danubia egy olyan színpadra lépett, amelyen hosszú évtizedek óta ki voltak osztva a szerepek és ettől eltérni ritkán és mérsékelten lehetett. Érthető, hiszen mindez egy olyan korszakváltó időszakban történt, amikor sokan a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodást, a szakmánk értékeihez és korábbi presztízséhez méltatlan küzdelemként élték meg. A korszak általános tendenciáival ellentétben ugyanakkor az az állami támogatás, amelyet önkormányzati és más zenekarok kiegészítésként kapnak, a sokszorosára emelkedett az elmúlt években. Szép pénzekhez lehetett jutni, bár már látszik a diadalút vége, hiszen idén csökkent például a konszolidációs keret, és jelentős harcok kísérik bizonyos összegek elérhetőségét. Van mit féltetni, hiszen másokkal együtt a mi zenekarunknak is a létét jelentette éppen ebből a konszolidációs keretből kapott pénz, ami azt a célt szolgálta, hogy azok az együttesek, amelyek önhibájukon kívül ne-

héz helyzetbe kerültek, másfelől egy finanszírozási anomália részesei lettek, fenn tudjanak maradni.

– *Milyen finanszírozási anomáliákra gondol?*

– Olyanra például, amilyenben mi is vagyunk A Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar egy kerületi önkormányzati együttes, ami káprázatos érték, hiszen az önkormányzat valóban komolyan gondolja, hogy mi az ő zenekara vagyunk. Időről-időre ugyan elgondolkodik, hogy akarja-e valóban, hogy érdemes-e erre ennyit költeni, de most már érezhetően egyre büszkébbek ránk, és a XXII. Kerület értékégerei között is elfoglaltuk a helyünket. Csak egy kerületi önkormányzat egy szimfonikus zenekar fenntartásának mindössze töredékét tudja vállalni, ami természetes és logikus dolog. A helyzetünk sajátos módon a 2002-es központi bérfejlesztéssel vált válságossá. Ebből a bérfejlesztésből, mint közhasznú társaság mi is szerencsésen részesedtünk. Ez legalább akkora hátránnyá is vált, mert az a több mint ötvenmillió bértömeg, amit kaptunk, azóta sem áll rendelkezésünkre, hiszen ekkora többletet a fenntartó önkormányzatunk azóta sem tud vállalni. Minden évben újra meg kell küzdenem azért, hogy a fizetésekre megszerezem a pénzt. Szó sincs külön juttatásokról, hangszervásárlásról, csak pusztán az állam által előírt bérekről, amelyekről mindenképpen gondoskodnunk kell. Az ilyen helyzetek orvoslására keletkezett a már említett konszolidációs keret, csakhogy minden újból és újból átgondolásra kerül: legyen vagy ne legyen, ha legyen, mennyi legyen. Miniszterek jönnek-mennek, eleinte egyikük sem érti, miért van szükség ilyesmire, és úri huncutságnak tartják az együttesek ilyen kiegészítő finanszírozását. Senki sem akadt eddig, aki az ilyen típusú anomáliák hosszabb távú megnyugtató rendezését felvállalta volna.

Természetes tehát, amikor a zenekari finanszírozás megújításáról van szó a Szövetségben, mindenki igyekszik olyan szabályzókat, mutatókat, szorzószámokat és

számítási logikákat sugallni, amely számára kedvezőnek tűnnek. Ezért még haragudni sem lehet, hiszen mindeni elsősorban a saját létéért küzd. Azokat a változásokat, amelyek az elmúlt 12–13 év magyar zenei zenekari életben bekövetkeztek, nem követte maga a mechanizmus. Általában kevés olyan elmozdulás érzékelhető, amely a keletkezett új értékek mentén infrastrukturális változást hozna egy érintett együttes életébe. Nekünk például több mint tíz éves hivatásos lét után továbbra sincs otthonunk: a kórusom termében próbálunk a Rottenbiller utcában, amit teljesen kinőtünk, egy szokásos – 14 prímes, 8 bőgős – felállásban ott már nem férünk el. Külső helyszínekre kell mennünk, amire rengeteg pénzt költünk. Végül is ilyen lehetetlen körülmények között tudott ez a zenekar az élvonalba jutni, befogva már több, nagyobb névvel és nagyobb elismertséggel rendelkező, lényegesen jobb körülmények között működő magyar szimfonikus zenekart.

– *Fontosnak tartják a rangsorban bekövetkező esetleges változásokat a muzsikusok? Büszkéek arra, ha úgy gondolják, hogy jobban játszottak nagyobb nevű együtteseknél?*

– Nem az a lényeg, hogy jobbak vagy nem jobbak vagyunk, hanem az, hogy itt azért ragadtak meg fiatalok, mert szeretnek dolgozni. Szeretik, hogy kicsit igényesebben, kicsit alaposabban és olyan dolgokkal foglalkozva jutunk el egy-egy koncertig, amit sem a Zeneakadémián nem kapnak meg, sem más zenekarokban nem találnak meg. Nálunk is előfordul, hogy rosszabb állapotban vagyunk, hiszen túl sok a koncert, felüti fejét az iparszerűség, de összességében mégis az a cél, hogy minőségileg más dimenziókba jutottunk el az itt megszokottnál. Más léptékben gondolkozunk a próbákon, más dolgokról esik szó, mások a karmester igényei egy-egy szólammal szemben, más minőségi szinten van az elég és nem elég határa. És ez lassanként mércéje lesz a muzsikusoknak, az ennél kevesebbet kevésnek tartják, nem

becsülik azt a karmestert, aki a fél próba után hazaengedi a zenekart, hiszen hallják, mi mindent lehetne még javítani. Igénylik, hogy még vegyük át, még javítsunk rajta, mert megszokták, hogy csak a lehető legjobb az elfogadható. Nem vállalnak olyan turnét, amelynek igényességéről nincsenek meggyőződve, még ha anyagiilag biztosan jól is járnának vele. Megbecsülik a publikumot, hiszen mind Budafokon, mind a város belsejében rendezett hangversenyeken nagyon nagy közönségünk van. Akkor, amikor köztudottan világban van a komolyzenei kultúra, fontos az igazi minőségbe, a valós értékbe vetett hit. Amikor a zene mélyére sikerül eljutni, ráérezni a zenei nyelv valóban mélyről fakadó hatására, van esélyünk arra, hogy közönséget neveljünk.

Büszkén állíthatjuk, hogy gyarapszik a táborunk; igaz, nemcsak a hangversenyek színvonala hanem a tudatos közönségnevelő programunk révén is, melynek fontos része az általunk szervezett, a résztvevőket az aktív muzsikálás élményével megajándékozó kórustáborok. Meggyőződésem, hogy csak ilyen minőséggel és ilyen eszközökkel lehet megtartani és gyarapítani közönségünket.

Egyre inkább önmaga ellenségévé válik tehát a struktúra, amelyik mereven ragaszkodik a status quo-khoz, mert közös érdek lenne észrevenni, hogy nincsen azért minden rendben, mert úgy tűnik utunk egyre inkább a lejtőn lefelé vezet. Feltétlenül ki kellene jelölni és időben elkapni azokat a kapaszkodókat, amelyek a folyamat visszafordítását segíthetik elő. Az egyik ilyen, hogy a kitörési pontokban nagyobb teret kellene biztosítani a fiatalabb generációnak. Ha ugyanis ennyire merev marad a magyar zenekultúra, a fiataloknak egyszer már nem lesz kedvük részt venni benne. A reprezentáns Dohnányi és a Danubia zenekar még olyan pillanatban jött létre, amikor a külföldre távozás nem volt ennyire hétköznapi dolog. Féltő, hogy egy következő fiatal generáció nem marad itt, ha vágyai teljesítéséhez semmilyen segítséget sem kap.

– *Mennyi most a zenekar állandó létszáma?*

– Jelenleg hetven főfoglalkozású muzsikuskunk van.

– *Mivel magyarázható, hogy az elmúlt években megállt a fluktuáció?*

Részben azzal, hogy sikerült a már említett okokból egy viszonylag elfogadható anyagi

színvonalat teremteni, ami most már természetesen ismét kezd nagyon lemaradózni.

Azt is hozzá kell tennem, hogy ez a bérszínvonal inkább csak akkor tekinthető méltányosnak ha figyelembe vesszük a szolgáltatatszámokat. Sosem kötöttem 30, legfeljebb 16–24 szolgálatos szerződéseket, mivel már a szolgálatkezdésmény-gyakorlatunk szerint akár 16 szolgálat is egy teljes állást jelenthet, például szólamvezetők és elsőfűvósok esetében. Mostanában, amikor sok a munka, előfordul a 33–35 szolgálat is, de ezért természetesen túlszolgálatot fizetünk. A magyar zenekari átlaghoz képest így alkalmanként elfogadható fizetést visznek haza a muzsikuskok.

A sok munkának az is az előnye, hogy minden mennyiség egyszer csak átváltozik minőségbe – nem azonnal, nem is túl gyorsan, de egyszer csak érezhető lesz. Ezt az utóbbi egy-másfél évben lehetett tetten érni, amikor már nemcsak potenciálisan jó zenekar volt, de valóban elkezdett nagyon magas szinten muzsikálni. Bizonyára én is elfogult vagyok a saját együttesemmel és az is biztos, hogy minden karmester a saját zenekarával boldogul a legjobban, hiszen ott már mindenki tudja, hogy mely mozdulatával mi a szándéka. Mostanában azonban alkalmam volt igazán jó zenekarokkal dolgozni szerte a világban, és hazatérve egyáltalán nem éreztem, hogy alább kellene adnom az igényeimből. Ellenkezőleg: újból és újból meggyőződom, hogy muzsikuskaim olyan diszciplínákkal rendelkeznek, amelyekkel sokan mások nem rendelkeznek: játékgyelemmel, egymásra figyéléssel, belső ritmussal, stílus-tájékozottsággal, egyre inkább konvertálódó repertoárismerettel. Nagyon lefegyverzőek tudnak lenni. Egyre több jó karmester látogat el hozzánk, akik most már el is mernek jönni, mert elhiszik hogy jó zenekarhoz jönnek. Szinte valamennyien szívesen jönnének és jönnek is vissza miközben élvonalbeli zenekarokkal dolgoznak Európa- és Amerika-szerte. Ez természetesen a zenekar számára egy nagyon fontos vonzerő.

– *Mennyiben tud segíteni a szervezőmunkában az együttes menedzsmentje?*

– Pici, de nagyon jó stáb gondoskodik a munka háttéréről. Összehasonlításképpen egy költségvetésben nálunk másfélszerkétszer nagyobb együttes háromszor-négyszer nagyobb testülettel rendelkezik. Ez azért elsősorban pénz kérdése. Nálunk még az is nehezíti a helyzetet, hogy a gaz-

dasági iroda Budafokon van, a titkárság pedig a Rottenbiller utcában, minden papírt megkettőzünk, sokat kell fölöslegesen dolgozni. Egyik épületben sincsen annyi hely, hogy mindkét irodát elhelyezzük. Emellett azért is szerencsém van, mert mögöttem már régebben kialakult egy olyan csapat, az Interkultur Hungaria Kht., amelyik régóta szervez rendezvényeket. Nagyon sokat számít a Zempléni Fesztivál is, amelynek fő szponzora, az Antenna Hungaria kikötötte, hogy mennyit kell PR-ra költenünk, és ez olyan csatornákat, kapcsolatokat, lehetőségeket, tapasztalatokat nyitott meg előttünk, amiről addig nem is álmodhattunk. Sokan felkapták a fejüket, hogy milyen jól mehet a Dohnányi zenekarnak, hiszen utcán vannak a plakátjai. Nem lehetetlen dolog ez, csak éppen el kell tudni már korábban költeni egy-egy ilyen cégnél sokmillió forintot, hogy azt a pár plakátot megfizethető áron kitegye. Ilyenkor derül ki, hogy a dolgok nem úgy mennek, mint gondoljuk. Mechanizmusokat, lehetőségeket ismerünk meg. Lehet, hogy más zenekaroknak ez nem újdonság, de nekünk, „szegény, elővárosi” társulatnak feltétlenül az.

– *Milyen külföldi lehetőségek vannak azokon kívül, amelyeket már említett, hogy a muzsikuskok nemigen fogadnak el?*

– Enyhén szólva nem túl pezsgő a piac. Már az sem igaz, hogy a kelet-európai muzsikuskok olcsóbban tarolnak a lehetőségek között, hiszen a nyugat-európaiak szolgálatban is elvállalnak sok mindent, hiszen olyan sok helyen kevés a munka. Haknizni nem haknizunk, mint már említettem – aki arra vágyott, elment olyan zenekarba, ahol ezt megtehetette. Nem voltak túl sokan.

– *Milyen hangfelvételei vannak a zenekarnak?*

– Kereskedelmi hangfelvételünk nincsen, de van egy jó projektünk, amire büszke vagyok. Mint ahogy arra is, ha valamit elkezdünk csinálni, ott megvetjük lábunkat... A Sun Microsystem kért fel néhány évvel ezelőtt és azóta minden esztendőben egy-egy reprezentatív újrú hangversenyre a Vigadóban, majd a Budapest Kongresszusi Központban, jövőre pedig a Művészetek Palotájában, amire mindig egy hangfelvételt is kell készítenünk. A cég és meghívott vendégei úgy tűnik szeretik azt a kisugárzást, azt a lelkesedést, ami az együttest jellemzi: a hátsó pultoknál is mindenki

úgy játszik, mintha legelöl ülne, és általában véve érződik, hogy mindenki szívesen csinálja, amit csinál. Nemrég belső próbajátékot tartottam kisebb kialakuló belső konfliktusok tisztázására, és nagyon jó tapasztalatokat szereztem. Hétfőtől péntekig játszottak a zenekari tagok, szombaton és hétfőn pedig regisztrációs próbajátékot hirdetem, hogy tisztában legyenek, milyen magasra helyezhetem a mércét. Végül tiszta lelkiismerettel és nagy örömmel mondhattam mindenkinek, hogy továbbra is számítok rá... Néhányuknál ke-

rült csak sor szerződés módosításra, illetve próbaidős figyelmeztetésre. A legnagyobb haszna ennek az volt, hogy különösen sokat gyakoroltak a muzsikusok, aminek hallható is lett az eredménye. Nem akartam senkit rémületben tartani, hiszen az nem vezet sehová, de a megmérettetés eredménye, izgalma azért senkinek sem ártott. A fúvósokat talán nem is zaklatta fel annyira, hiszen ők naponta viszik a bőruket a vásárra, de egy vonósoknak is éreznie kell, hogy egyedül is el tudja játszani a szölamot. A többség elfogadta ennek szükségességét és megfelelő intelligenciával dolgozta fel a történeteket. Botrány sem lett belőle, mint annyi ilyen próbajáték alkalmával az elmúlt években.

– *Úgy érzi tehát, hogy a legjobb helyzetben van a zenekarával?*

– Valóban úgy gondolom: szerencsés vagyok, hogy éppen ezzel a társulattal dolgozhatom együtt, és remélem ezen az sem fog „rontani”, ha egyszer végre az együttes jelenlegi színvonalához méltó feltételrendszerben dolgozhatunk. *Tóth Anna*

Félévszázados pályafutás

Budafok-Tétény díszpolgára,

a magyar zeneoktatás kiemelkedő személyisége

– Nemes László

Alapítója a Nádasdy Kálmán Művészeti Iskolának, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének, a Metronóm című zeneiskolai szaklapnak, a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekarnak. Apáczai-díjas pedagógus, a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjének és a Budapestért Díj birtokosa. Évtizedeken át csellózott, tanított és vezényelte a különféle együtteseket, gyermekek százaiival ismertette és szerettette meg az együttműködés semmivel sem összehasonlítható élményét. Nemes László ötven évvel ezelőtt kezdte zenei pályafutását.

– *Ötven év – rengeteg lehetőség, megálmodott és/vagy megvalósított ötlet lehetősége. Az, hogy az Ön gazdag életművében szinte minden út a zenekarhoz, a közös muzsikáláshoz vezetett, ösztönös vagy tudatos pályaeépítés következménye volt? Netán az élet hozta úgy, hogy zenepedagógusként a zenekari kultúráért tudta a legtöbbet tenni?*

– Egész pályafutásomban, az első pillanattól kezdve meghatározó volt a zenekar, mint muzsikálási közeg. Gimnazista koromban már zenekart szerveztem, amelyben diákok és pedagógusok együtt muzsikáltak. Tornatanárom volt a nagybőgős, az irodalomtanárom a koncertmester. Koncerteket adtunk, felejthetetlen zenei és közösségi élményeket szerezünk. Azokban az években nagy dolog volt falvakba járni hangversenyeket adni, ahol sok komoly darab mellett egy-két keringő is mindig elhangzott. Szülővárosomban, Pápán amúgy is fantasztikus öntevékeny művészeti élet volt az ötvenes években. Én a Türr István Gimnáziumba jártam, de sok tanár átkerült a református kollégium-

ból, akik csodálatos szellemiséget hoztak az iskolába. Mindenkit arra inspiráltak, hogy aki amihez tehetséges, abban fejtsse ki a tehetségét. A pedagógusoknak Pápán színjátszó együttesük volt, és elképesztő színvonalú előadásokat hoztak létre. Ott volt a Pedagógus-zenekar, amely merészen vállalkozott: Don Juan nyitányt játszottunk, a kórusokkal együtt is sokat muzsikáltunk. A vendégek bevonulásaikor emlékszem, hogy a Tannhäuserből szólalt meg részlet. Arról nem is szólva, hogy ebbe az együttesbe sok ifjú művész, művészjelölt is jött kisegíteni. Diákként ott oboázott Pongrácz Péter is. Ott, Pápán kezdtem pedagógiai tevékenységemet, hiszen az ötvenes évek végén, hatvanas évek elején már saját ifjúsági zenekarom volt, amelynek tagjait a gimnáziumból toboroztam, és volt egy csodálatos kórusom is a közgazdasági technikumban. Velük már részt vettem a Helikon ünnepségeken is, a középiskolás kulturális diáknapiakon, ahol ismeretlenül csöppentünk a nagy nevek közé és arany minősítéssel szerepeltünk. Minket még nem láttak

vendégül négy napra, így hajnali 4-kor keltünk, hogy vonatunk a kezdésre odaérjen.

Amikor Győrbe kerültem a szakiskolába, már a félévi vizsgán megkérdezte Metzger Károly, a Győri Filharmonikus Zenekar koncertmestere, vizsgáltnök, hogy lenne-e kedvem a zenekarba járni. Természetesen volt kedvem, így kerültem 1956 februárjában a Győri Filharmonikus Zenekarba. Az első hangversenyen Tusa Erzsébet játszotta Beethoven G-dúr zongoraversenyét, majd a Psalmus Hungaricus következett. Márciusban nem kisebb személyiség lépett fel az együttesrel, mint Zathureczky Ede, akinek azt hiszem ez volt az utolsó magyarországi koncertje, amelyen a Bartók Hegedűversenyt játszotta. Húszévesen Beethoven IX. szimfóniájában vehettem részt, kísérhettem Fischer Anniet, Jeanne-Marie D'Arreé-t. A karmester Rozsnyai Zoltán volt, de vezényelt ott többek között Kertész István, Somogyi László, Erdélyi Miklós, Kórodi András, Vaszy Viktor is.